N°. 296. **DE GRONDWET.** 1854.

VERSCHIJNT
Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

PRIJS DER ADVERTENTIEN:
Van een tot zes regels. . . . . *f* 1.00.
Voor elken regel meer. . . . . » 0.15.
Behalve de 35 cts. zegelgeld.
Aankondigingen van geboorte, huwelijken en overlijden, worden geplaatst tegen betaling van *f* 1, het zegelregt daaronder begrepen.

ZONDAG 7, MAANDAG 8 MEI.

UITGEVER-DIRECTEUR:
C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.
Hoofd-Correspondenten M. Schoeneveld en Zoon, Beurssteeg, te Amsterdam.
Brieven franco aan het Bureau De Grondwet. Jan Hendrikstraat, n°. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . . . . *f* 4.50.
Voor de overige steden des Rijks . . . . . . » 5.50.

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indie:
VAN HAREN NOMAN EN KOLFF, te Batavia.
Prijs franco per Landmail voor Java en buitenbezittingen, per jaar, met vooruitbetaling bij het nemen van het abonnement *f* 70, Ned. Cour.

Het verslag over het onderwijs.

III.

Wij ontveinsden ons de moeijelijkheden niet, welke aan eene oordeelkundige beschouwing van den toestand van het *lager* onderwijs zijn verbonden, naar de opgaven van het verslag. Welke nuttige gevolgtrekkingen kunnen wij uit die menigvuldige cijfers maken, hetzij ze ieder afzonderlijk of in onderling verband worden beschouwd?

Wij zien een cijfer van 2457 openbare scholen. Met het oog op de wet van 1806 begrijpen wij daaronder alleen dezulken, die uit gemeentekassen worden ondersteund en onderhouden; en uit dat oogpunt zien wij dat het openbaar onderwijs van staatswege zeer uitgebreid en voldoende gegeven wordt; maar zoo we dat getal splitsen konden in dorpsscholen en stadsscholen: het zou ons blijken, dat de laatsten uitsluitend voor de behoeftige en mindere standen werden daargesteld en dat het *openbaar* onderwijs in de steden van staatswege onnoodig of niet onmisbaar is, maar in het wezen der zaak niets anders betreft dan eene armenbedeeling in onderwijs. Diezelfde splitsing zou ons tevens leeren kennen het getal leerlingen, dat van het openbaar onderwijs gebruik maakt in de cathegorien zoo even aangeduid en op die gronden, — dat zijn practische gronden, feiten, voor geene tegenspraak vatbaar, — waren wij in staat, een oordeel te vellen over hetgeen thans partijen heeft gevormd en voortdurend twistgeschrijf baart: de inrigting van het openbaar onderwijs, met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen, de zorg dat van regeringswege overal voldoend onderwijs gegeven wordt. Zoo wij ons niet bedriegen, zou er ten platten lande geen het minste bezwaar bestaan, om de dorpsscholen tot bijzondere scholen van de eerste klasse in te rigten; de regeling der stads armenscholen zou slechts overblijven. Wij zouden er prijs op stellen, die bijzonderheden te kennen, ten aanzien der *openbare* scholen; omdat juist de kennis van den aard, den grondslag en de toestand dier scholen tot uitkomsten leiden moest, die thans voor ons verborgen blijven.

Wij hebben nooit getwijfeld aan den gunstigen toestand van ons lager onderwijs en aan het gebrekkige, dat zich in enkele localiteiten openbaart; nimmer stof ontleend om zulks op het algemeen toepasselijk te maken. Er zijn dan ook geen gegronde klagten over ons maatschappelijk onderwijs: de verschillen betreffen meer dat deel van het onderwijs, wat ook het deel van de opvoeding uitmaakt. Maar wat wij betreuren is, dat men van eene nieuwe wettelijke regeling van het onderwijs wonder veel schijnt te verwachten; en dat tot dat tijdstip uitgesteld wordt zooveel, wat met de verordeningen, die nog in werking zijn, kan gedaan worden. Het verslag zegt: »[illegible] menige plaats is het onderwijs niet zoo »algemeen nuttig als wenschelijk zou wezen en blijven in het »[illegible] verbeteringen achterwege, in afwachting eener wettelijke regeling van het onderwijs.« Die wettelijke regeling moet, naar het schijnt, meer geldelijke dan intellectueele voordeelen aanbrengen, omdat er thans geen klem bestaat voor de gemeentebesturen, om in eene behoorlijke bezoldiging van schoolmeesters en in eene doeltreffende zorg voor schoollocalen te voorzien. Men klaagt over de weinige »medewerking, ja tegen»werking, die sommige onderwijzers van de gemeentebe»sturen ondervinden, over de karige bezoldiging, die het »meerendeel geniet. In Noordbrabant worden in enkele »scholen bekwame ondermeesters gevonden, doch de overi»gen blijven die verbetering nog behoeven. De reden hier»van ligt hoofdzakelijk in de onzekerheid, ten wiens »[illegible] hulp-onderwijzers moeten komen; zoowel de »hoofdonderwijzer als de gemeente wenscht zich daar»aan te onttrekken, en bij gemis aan verordeningen op »[illegible] kan geen van beiden gedwongen worden. — »Schoon vele gemeente-besturen in Zeeland de middelen »niet schijnen te bezitten, om de kosten voor het on»derwijs van behoeftigen te bestrijden, wordt nogtans »[illegible] dat onderwijs behartigd. — In de pro»vincie [illegible] bestaat, ten aanzien van de openbare »scholen, nog dit eigenaardige, dat in de gemeenten, »vroeger onder de benaming van steden bekend, bijna »geene openbare scholen dan voor armen-kinderen »zijn. — In Drenthe passen vele gemeente-besturen »hunne bezuiniging vooral toe op het onderwijs. Voor »zoo verre zij iets voor de scholen doen, is het bijna »uitsluitend voor het gebouw. De zoo noodige hulp voor »de onderwijzers blijft veelal achterwege, en de tracte»menten van dezen zijn te karig, dan dat zij er zelven »in zouden kunnen voorzien.«

Over het algemeen luidt het verslag ongunstig over de ondersteuning der openbare kassen. Uit alle provinciën komen aanmerkingen over inkrimping, bezuiniging en karigheid van het inkomen der onderwijzers, en in Noordbrabant schijnt vooral, volgens het verslag, »eene onverstandige, ja laakbare bezuinigingszucht te »heerschen, die de Regering niet overal met vrucht »heeft kunnen te keer gaan.« Dat de openbare onderwijzers in die provincie reeds geene te ruime bezoldiging genieten, blijkt uit eene opgave hunner zuivere inkomsten, volgens welke 21 tot *f* 200, 120 van *f* 200 tot *f* 300, 97 van *f* 300 tot *f* 500, 43 van *f* 500 tot *f* 800 en 16 boven de *f* 800 genieten.

Zeer opmerkelijk is de inhoud van het verslag, ten aanzien der bijzondere scholen van de *eerste* klasse. »Over het algemeen luiden de berigten omtrent deze »scholen gunstig. Daar zij meest alle ruim voorzien zijn »van materiële hulpmiddelen en de onderwijzers in den »regel een behoorlijk inkomen hebben, zijn de voor»naamste bezwaren, waarover bij de openbare scholen »wordt geklaagd, bij haar niet aanwezig.« Vergelijken wij daarbij, wat later betreffende de bijzondere scholen van de *tweede* klasse wordt vermeld: »Gewoonlijk is de »staat van het onderwijs in overeenstemming met den »geldelijken toestand van den onderwijzer. Heeft deze »een behoorlijk inkomen, zoodat hij voor een goed »schoollocaal, van de vereischte hulpmiddelen voor»zien, en voor bekwame hulponderwijzers kan zorgen, »dan is in den regel het onderwijs allezins goed, soms »uitmuntend. Waar daarentegen de onderwijzer te naau»wernood kan rondkomen, hetgeen meer bepaald het »geval is in sommige groote gemeenten, ten gevolge »van het aanzienlijk aantal van zoodanige inrigtingen, »valt op den staat van het onderwijs niet te roemen.« Na die vergelijking wordt men gedrongen, de voorkeur te geven aan die van de *eerste* klasse, *zoo* slechts het onderwijs zelf even gunstig getuigenis kan wegdragen. Het verslag zegt: »In Gelderland verdienen zij eervolle »vermelding. De commissie van onderwijs in Zuidhol»land noemt het onderwijs op die inrigtingen, voor »zoo verre zij sedert lang bestaan, vrij goed, zelfs in »meer dan ééne uitmuntend en zij prijst den ijver der »regenten of bestuurders. In Noordholland wordt het »onderwijs goed of zelfs zeer voldoende genoemd. De »school te Middelburg, in 1851 opgerigt, was in vollen »bloei en stichtte reeds veel nut. Onder de diakonie»scholen in Utrecht zijn er enkelen, waarvan het onderwijs »voortreffelijk wordt genoemd, ook uit hoofde van de »practische rigting, welke daaraan door het onderrigt »in natuur- en werktuigkunde wordt gegeven.« Zoo we nu niet kunnen vergeten, dat er tegen die scholen van de *eerste* klasse bij de mannen van het onderwijs een zekere ongunstige dunk bestaat, moet dat getuigenis te meerder waarde erlangen.

Intusschen hangt de toestand van het lager onderwijs voor het grootste gedeelte af van de bekwaamheid en geschiktheid der onderwijzers, en omdat geen onderwijs mag gegeven worden dan voorzien van eene acte van toelating door eene provinciale commissie van onderwijs, ook van de bestaande gelegenheden tot het vormen van onderwijzers. Het verslag is uiterst sober in de opgaven der daartoe betrekkelijke bijzonderheden. In de eerste plaats worden de onderwijzersgezelschappen genoemd en dan met eene enkele zinsnede herinnerd: »Rijks-, provinciale en bijzondere »kweekscholen staan voor hem open. Ook menige kun»dige hoofd-onderwijzer besteedt met prijzenswaardigen »ijver veel tijd en moeite om zijne kweekelingen en »die van andere scholen tot nuttige en practische »schoolmannen te vormen. Overtuigd van het nut, dat »deze wijze van vorming, waaraan met de minste kost»baarheid de meeste uitgebreidheid kan worden gege»ven, stichten kan, tracht de Regering haar bevor»derlijk te zijn door eene geldelijke bijdrage aan enkele »dier onderwijzers te geven.«

Wij laten daar, in hoever die wijze van vorming de voorkeur verdient boven eene normale inrigting tot opleiding van onderwijzers; maar zeker is het, dat het verleenen van geldelijke bijdragen aan *enkele* onderwijzers niet van willekeur is vrij te pleiten. Het verslag zwijgt van de kweekschool te Haarlem; het maakt gunstig gewag van de school op den Klokkenberg te Nijmegen; maar in meer duidelijke en stellige bewoordingen van de oefenscholen in Zeeland en van de kweekscholen te Utrecht en te Groningen. Ofschoon deze laatste inrigtingen, met uitzondering van de Nijmeegsche school, van Regeringswege worden ondersteund, kan men uit het verslag niets ontdekken van den aard en den omvang harer werkkring en de toegekende subsidiën, die voor sommigen niet onbelangrijk, schijnen te worden verleend, zonder dat de zekerheid verkregen is, dat daartoe behoefte bestaat of dat zij doelmatig worden besteed. Men mag in zoodanige teedere aangelegenheden te meer waarborgen eischen, dat de ondersteuning van Staatswege tot gewenschte uitkomsten leide. En als men van eene Rijks kweekschool geene bijzonderheden verneemt en van eene instelling, die reeds drie jaren bestaat, namelijk van de kweekschool voor onderwijzers te Leijden, uit provinciale en gemeentekassen ondersteund, geheel zwijgt, dan mag het Regerings-verslag geene aanspraak op volledigheid en juistheid maken.

De onbekwaamheid van het Ministerie is nog nimmer zoo uitgeblonken als in de zitting van gisteren.

Twee vrienden van het Ministerie, de heeren VAN ASCH VAN WIJCK en VAN RAPPARD, maakten eene aanmerking op art. 4 van het wetsontwerp, regelende het pensioen van mindere geëmploijeerden, enz., bij Oorlog en Marine.

De Minister van Justitie, die verklaarde dat hij de wet niet begreep, vereenigde zich voor een gedeelte met die aanmerkingen, en gaf als zijne meening te kennen, dat art. 4 door een geheel nieuw artikel behoorde vervangen te worden.

De Minister van Oorlog scheen, door gebaren, tegen dit revolutionnaire denkbeeld van zijn ambtgenoot van Justitie te protesteren, waarop de heer DIRK DONKER, door eene vlugge advocaten-wending, weêr half bijdraaide tot het behoud van art. 4.

Maar nu blijkt, uit eene opmerking van den heer VAN BOSSE, dat het geheele art. 4 eigenlijk is een *hors d'oeuvre*, want dat het voorziet in een geval, hetwelk ten eenemale ondenkbaar is; terwijl de heer VAN NISPEN de conjecture maakt, dat misschien niet door het laten vervallen van een, in het oorspronkelijk ontwerp opgegeven, art., en het laten blijven van dit art., de Babylonische verwarring ontstaan was. Ook het betoog van den heer VAN BOSSE wordt, vrij openhartig, door onzen uitstekenden Minister van Justitie toegegeven, en nu ontstaat er eene verwarring, waarbij, vergeleken het doolhof der ouden, de regte weg genoemd mag worden.

Een lid der constitutionnele partij, de heer SLOET TOT OLDHUIS, scheen toen medelijden te hebben met den toestand van het Ministerie en de ministeriële leden en had de beleefdheid, voor te stellen, om de verdere discussiën te verdagen, opdat de Ministers naar huis konden gaan, om de wet nog eens beter te bestuderen en te begrijpen, met welk voorstel de Kamer zich vereenigde!

Als dit feit niet voldingend getuigt voor de bekwaamheid van het April-Ministerie, dan weten *wij* niet, welk krachtiger getuigschrift het nog voor de aanstaande verkiezingen zal behoeven!

Buitenland.

TURKIJE.

PARIJS 6 Mei. De *Moniteur* deelt eene officiëele dépêche mede van den admiraal Hamelin, bevelhebber van de fransche vloot in de Levant. Uit die dépêche blijkt, dat den 22 April drie fransche en vijf engelsche fregatten Odessa hebben beschoten. Van twaalf batterijen en havenhoofden werd de aanval met grof geschut beantwoord. Eene batterij, een kruidmagazijn en vijftien schepen zijn bij het bombardement vernield. *De handelshaven werd door de vereenigde Fransch-Engelsche zeemagt geëerbiedigd.*

LONDEN, 5 Mei. Een derde editie van den *Times* bevestigt het bombardement van Odessa, en geeft daarbij als juisten datum van dit belangrijke feit den 22 April op, er bijvoegende dat binnen slechts weinige uren al de vestingwerken en batterijen, benevens twee kruidmagazijnen, twaalf oorlogschepen door het vuur der vereenigde vloten waren vernietigd.

Dertien schepen met krijgsamunitie waren tevens prijs gemaakt.

BERLIJN, Zaturdag 6 Mei. Het geheele kabinet heeft zijn ontslag aangeboden. Dat van den heer Bonin, minister van oorlog, is door den koning aangenomen, die graaf Waldersee tot zijnen opvolger heeft benoemd.

Uit Parijs meldt men van Vrijdag morgen, dat de *Moniteur* een besluit behelst, genomen op voorstel van den minister van oorlog, den maarschalk Vaillant, waarbij de keizerlijke garde wordt hersteld. Die garde maakt eene divisie uit, onder bevel van den generaal Regnault de St. Jean d'Angely. Die divisie bestaat uit twee brigades infanterie, eene brigade kavallerie, een regement gendarmerie (maréchaussée), een regement artillerie, en een kompagnie genie. De eerste brigade van de infanterie zal onder bevel staan van den generaal Mellinet. Aan het hoofd van de tweede brigade infanterie is geplaatst de generaal Ulrich. Zij bestaat uit twee regementen voltigeurs. De brigade kavallerie bevat 2 regementen kurassiers en het regement guides. Zij wordt aangevoerd door den generaal Lannes de Montebello. De kolonel Vaudrimey Davoust is benoemd tot hoofd van den generalen staf van de keizerlijke garde. Buiten die garde is er een keurcorps ruiterij ingesteld, bijzonder bestemd tot bijzondere wacht van den Keizer en der dienst van het paleis. Dat corps zal den naam dragen van escadron der 100 wachters te paard. De luit.-kolonel Lepie zal er het bevel over voeren. De *Moniteur* behelst voorts uittreksels der mandementen van verschillende Fransche prelaten, waarbij de zegen des hemels wordt afgesmeekt voor de overwinning der Fransche wapenen in den krijg van het Oosten.

Uit Weenen meldt men van Donderdag dat de Montenegrijnen den naamdag van den H. George, zijnde de 5 Mei, bepaald hebben voor den aanvang der vijandelijkheden tegen de Turken in Herzegowina. De Turken vlugten nu reeds.

Uit Londen berigt men van gisteren, Vrijdag, dat de beurs flaauw opende, ten gevolge van de weinige gezindheid, die er betoond werd, om deel te nemen aan de nieuwe leening, alsmede op de ontvangst van eene tijding uit Parijs, dat ook daar sprake was van eene nieuwe Fransche leening. De Britsche Regering heeft aan het Parlement een supplementair crediet van 5½ millioen pond voor het zeewezen aangevraagd.

— De *Times* deelde den 4 dezer eene uitvoerige depêche mede, houdende bijzonderheden over eene groote nederlaag, die Omer-Pacha aan het hoofd van 70,000 man, den 18 of den 19 April in de Dobrudscha aan het Russische legercorps, onder bevel van generaal Lüders, zou hebben toegebragt. De Londensche *Globe* doet echter opmerken, dat men berigten van Silistria van 25 en uit Bucharest van 28 April jl. heeft ontvangen, die volstrekt geene melding van dat gevecht maken, hetgeen kan doen onderstellen, dat het berigt deswege ongegrond is. Het is mogelijk, dat de depêche van de *Times* het gewigt der overwinning van de Turken overdrijft. Zij zouden, behalve vele krijgsgevangenen en vele stukken geschut, ook de krijgskas van het Russische leger hebben overmeesterd; maar het feit zelf, dat er eene ernstige ontmoeting heeft plaats gehad, en dat de Turken daarbij de overwinning hebben behaald, schijnt niet meer in twijfel te kunnen worden getrokken, immers, wanneer alle berigten niet onwaar mogten zijn. Het schijnt echter, dat de depêche van de *Times* niets anders is dan eene meer uitvoerige lezing van het berigt, reeds eenige dagen geleden door de Fransche regering in den *Moniteur* bekend gemaakt, hetwelk zij van haren agent te Belgrado heeft ontvangen. De vraag is echter, of het voordeel, door de Turken behaald, al dat gewigt heeft, dat de nieuwe depêche van de *Times* daaraan hecht. Intusschen komen zij met die, door de *Presse* van Weenen medegedeeld, vrij wel overeen.

Nopens het bombardement van Odessa zijn volstrekt

— Uit Pesth schrijft men van 28 April aan een half-officieel blad van Frankfort: «Er is zeker geen tweede stad in het koningrijk, waar de toebereidselen voor eene aanstaande deelname aan den krijg, blijkbaarder zijn dan hier. Niet alleen heerscht hier eene aanhoudende beweging van troepen, die aankomen en vertrekken, maar duizende remondpaarden en een grooten voorraad krijgsmaterieel worden voortdurend door deze stad vervoerd. Paaschmaandag heeft men hier een artillerie-park gezien, dat voor een geheel legercorps was bewapend en ingerigt. Die artillerie is sedert naar den Neder-Donau vertrokken. Men houdt het er voor, dat ons leger den 6en Mei Servie en Bosnie zal binnentrekken. De troepen, die zich in Gallicie en Bohemen bevinden zullen op den voet van oorlog gebragt worden, waardoor ons geheel leger marschvaardig zal zijn.»

geene nadere berigten ontvangen. Gewigtig is de depêche uit Weenen, hierboven vermeld, dat de vorst van Montenegro den inval in Hersegowina door de bergbewoners, op 5 dezer heeft bepaald. De Montenegrijnen willen den naamdag van George, hun beschermheilige, die, volgens de Russische tijdrekening, op dien dag invalt, op deze wijs vieren. De inwoners van dat gedeelte van Hersegowina, dat aan Montenegro grenst, zijn zeer verontrust door het berigt van die aanstaande beweging der bergbewoners, en zijn in grooten getale naar de Turksche vesting Trebigne geweken, die op eenige mijlen van de grenzen, eenigzins achter Grahowo gelegen is. Het is meer dan waarschijnlijk, dat het besluit, door den vorst van Montenegro genomen, de tusschenkomst van Oostenrijk in die streken zal verhaasten, en dat de Oostenrijksche troepen Montenegro terzelfder tijd zullen binnenrukken, als de Montenegrijnen het Tursche Herzegowina zullen overvallen.

— In Frankrijk en Engeland houdt men zich niet alleen bezig het hulpleger voltallig te maken, maar tevens het onverwijld te versterken en uit te breiden. Zoo verzekert men, dat de Fransche Regering de organisatie van legerkampen heeft opgedragen aan een hoofdofficier van den algemeenen staf, wien tevens orderbrieven zijn ter hand gesteld, welke door hem niet zullen mogen worden geopend, dan nadat hij de plaatsen zal hebben bereikt, waar de Regering voornemens is, die kampen op te rigten. Reeds wordt eene nieuwe divisie infanterie gevormd en eene brigade cavallerie, welke laatste de kern zal uitmaken van eene tweede divisie cavallerie, die gevolgd zal worden bij de onlangs naar de Levant vertrokkene Fransche ruiterij. Verder wordt verzekerd, dat drie regementen der bezetting van Lyon bevel hebben bekomen, naar het Oosten te vertrekken. Men wil weten, dat de Regering voornemens is, een groot aantal troepen te vereenigen in de vlakte van Helfaut en Saint-Omer. Het kamp in laatst gemelde plaats zou wel denkelijk spoedig worden betrokken en dat wel door manschappen behoorende tot de ligting van het jaar 1853. In Duitschland is men steeds in afwachting van de maatregelen, die het protocol van 9 April en de Oostenrijksch-Pruissische overeenkomst van 20 dezer ten gevolge zullen hebben.

— In een bijzonder schrijven uit Hamburg van 3 dezer wordt gezegd, dat wanneer men met eenige oplettendheid de houding gadeslaat, die thans door elke Duitsche Regering wordt in acht genomen het dan duidelijk blijkt, dat elke staat zich zonder groot gerucht wapent en haar contingent van troepen voor den oorlog voltallig maakt. Op die wijs zullen de verschillende legercorpsen, waarover de Duitsche Bond beschikt, binnen kort eene ontzagwekkende krijgsmagt opleveren, geschikt om in de schaal van Europa te worden gelegd. Zoo heeft ook de Regering van Hanover tot uitbreiding van haar krijgsmaterieel aan de kamers een crediet van 1 millioen thalers gevraagd, dat haar ongetwijfeld zal worden toegestaan.

— De *Moniteur* behelst een telegrafisch berigt van 28 April houdende dat prins Napoleon, die den 25sten te Syra is aangekomen, een uur daarna weder vertrokken is, zich naar Konstantinopel begevende. De heer John Soutzo, secretaris van het Grieksch gezantschap in Rusland had 200,000 fr. van Petersburg te Athene overgebragt; van Bucharest wachtte men nog 500,000 fr.

— Men leest in den *Morning Herald*: «Wij vernemen, dat de Franschen onverwijld het smaldeel in de Zwarte Zee zullen versterken en dat binnen kort uit de Engelsche havens ook eene versterking van 3 of 4 linieschepen derwaarts zal worden gezonden.

Men meent, dat de s. b. n. sir E. Lijons, eerlang met een smaldeel stoomschepen eene beweging op de kust van Circassie maken zal.

De *Constitutionnel* behelst tijdingen uit Calais van den 2den dezer, volgens welke het eskader van den admiraal Parseval Deschênes, Deal nog niet had verlaten en op eene verandering van wind wachtte.

De *Hercule* had zich bij de vloot gevoegd, terwijl men nog wachtende was de *Trident*, *Duperré*, *Sémillante*, *Vengeance*, *Andromaque en Zenobie.* Het effectief der Fransche Oostzeevloot zal bestaan uit 9 linieschepen, 7 zeilfregatten, een stoomfregat en 5 of 6 corvetten. Een vrij sterke noordewind had belet, de reis naar het kattegat te aanvaarden; de algemeene verzamelplaats der vloot is de baai van Kiel.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Tweede Kamer.

ZITTING VAN ZATURDAG 6 MEI.

Aan de orde is de beraadslaging over het vraagstuk betrekkelijk de oprigting van bijzondere scholen der eerste klasse.

De heer ELOUT VAN SOETERWOUDE wenscht in de eerste plaats eene poging te doen, om het vraagstuk af te scheiden van het regtskundige en staatkundige oogpunt. Het geldt hier stelsel tegenover stelsel, meening tegenover meening; een stelsel, dat sedert 1838 met warmte door zijne vrienden was verdedigd. Spr. ontwikkelt dat stelsel, hetgeen hij acht geheel onafhankelijk te zijn van de meerdere vrijheid van onderwijs, door de Grondwet gewaarborgd. De wet van 1806 is gewis niet billijk, maar laat in de meest stellige bewoordingen bijzondere scholen van de 1ste klasse toe; en het is de uitvoering van die wet, welke verlangd wordt. Spr. treedt alsnu in eene breedvoerige ontwikkeling, ten betooge van al hetgeen zijne vrienden hebben gedaan en beproefd, om dergelijke toepassing der wet van 1806 te erlangen. De circulaire van den vorigen minister van Binnenlandsche

Zaken was eene wijze regeringsdaad, die goede vruch
gedragen; en wanneer nu de tegenwoordige minist
daarentegen door de bestaande wetten gebonden ach
mag hij aan de ingezetenen niet onthouden de vrijh
de Grondwet gewaarborgd; maar is verpligt ten sp
eene partiële wijziging van de wet op het onderwij
dienen. Zoodanige partiële wijziging zou niets praeju
voor de aanstaande algemeene wetgeving op het on

De heer THORBECKE zegt dat niemand hem van
digheid beschuldigen zal ten aanzien van zoodanige
van onderwijs, als waartoe deze discussie aanleidin
gegeven. Spr. is vriend van vrijheid, van een kracht
vernement, dat de waarborg is voor het beheer en
delingen van ondergeschikte besturen, en hij is,
zin, voorstander van centralisatie. Met voldoeni
hij dan ook, dat nu verlangd wordt centralisatie do
die daarvan een verwijt hadden gemaakt aan he
gouvernement.

De vraag is nu, wat veroorlooft de bestaande w
1806, en hij zal, in betrekking met Spr. circula
1849 (eene der eerste daden van zijn bestuur) zi
weinige woorden, die hij er over te zeggen heeft,
tend houden aan die wet. Hij zal die wet beschouw
eene speciale wet, en hij zal vragen, welke mag
tot verzekering van de magt des gouvernements, de
uit die wet? De wet van 1806 organiseert meer
slechts twee punten, de instelling der schoolopzi
de waarborgen van examen voor het lager onderwij
rigens is de wet van 1806 eene wet van beginselen
kelijk van later gestelde regels. De hoofdgedachte
is: de bevordering van het lager onderwijs te ma
een algemeen nationaal belang. Wat kan nu,
die wet, het Gouvernement doen? Volgens den t
nelen uitleg (dien hij *eenzijdig* noemt en gedeeld wo
den tegenwoordigen Min. van Binnenl. Zaken) is
voegdheid van het Gouvernement uiterst gering,
geheel *nietig*. Men is tot dien eenzijdigen uitleg ge
door dat men uitsluitend, ten aanzien van de
thans aanhangig, het oog heeft gevestigd op art.
mengevoegd met het tweede gedeelte van art. 2. Daard
men het stelsel der wet, in haar geheel, niet be
in aanmerking genomen. Art. 12 spreekt niet va
dere scholen, maar van scholen in het algemeen,
en waar ook opgerigt. Zelfs de zamenvoeging va
gedeelte van art. 2 sluit z. i. de tusschenkomst
algemeen bestuur niet uit; overigens behoorde g
verband beschouwd te worden met het eerste lid van a
dien de ondergeschikte besturen nu weren het op
scholen, dan voldoen zij niet aan hunne roeping, da
zij tegen waar zij bevorderen moeten, en dan zegt de
de zaak, de hoofdgedachte der wet en art. 1, met zoo v
den, wat alsdan de taak is van het algemeen gouve
Het toezigt, in art. 1 aan het gouvernement op
sluit ook handelen in, en daarom was het w
bevoegd, om, bij miskenning der pligten door
sturen, tusschen beide te komen. De wet van 18
zelfs de bevoegdheid aan het algemeen gouvernem
zijne tusschenkomst te regelen en te organiseren
tooge waarvan Spr. zich beroept op art. 51 de
magt, die de wet daar gaf, was zoo onbeperkt,
thans schromen zou, die aan het uitvoerend ge
kennen. Uit een en ander blijkt, waarom Spr. gem
en nog meent, dat de Koning *kan*, dat de Kon
toezien en tusschen beide komen, daar, waar de
de bevordering van het lager onderwijs bij de
besturen te kort schiet.

De heer VAN DER BRUGGHEN verklaart, dat
mend betoog van den vorigen Spr. hem ontnome
wat hij zelf over de zaak had willen zeggen. H
er alleen bij te voegen, dat het inderdaad ong
zijn, te meenen, dat in een ordelijken staat de ho
niet in staat zou wezen, om verkeerde hand
ondergeschikte besturen tegen te gaan. Spr. bet
gens, dat de nieuwe grondwet van 1848 volst
verandering heeft kunnen brengen in de toepass
wet van 1806; omdat in die wet geene enkel
voorkomt, die met haar in strijd zou zijn. Inte
194 der Grondwet acht Spr. geheel in overe
met de wet van 1806.

De heer SLEESWIJK VENING neemt op zich de
die de tegenwoordige Min. van Binnenl. zaken
van 1806 heeft gegeven, en hij verklaart zi
elken traditionnelen uitleg; omdat, hoe
de makers van de wet stond, men ook
had, dat de wet beter uitgelegd werd. (W
onnoodig, dit stelsel hier terug te geven;
algemeen bekend is en berust op de meening
eene nieuwe wet op het onderwijs eenige v
het vraagstuk, dat het hier geldt, zou kunnen

De heer VAN GOLTSTEIN merkt op, dat de
nu gewikkeld is in eene discussie, waarvan geene
hoegenaamd te wachten is. (*gelach*). Alleen het
een voorstel tot het veranderen van de bestaande
op het onderwijs zou eenige uitkomst kunnen
De tweede opmerking is, dat men de vrijheid
gen van de grondwet van 1848 wil toepassen op
de wet van 1806, 't geen spreker eene onmog
acht; omdat beide wetten van tegenovergestelde
z. i. uitgaan. — Eene derde opmerking maakt
daarin bestaande, dat men op de *hoofdgedachte*
van 1806 minder behoort te letten dan op de
wet; en dat die letter hem spr., toeschijnt alle
voor de meening, die de Min. van Binnenl.
ombelsd.

De heer DE KEMPEN EB verklaart, dat de

van den heer VAN GOLTSTEIN z. i. volkomen juist zijn, en hij wenschte er nog slechts iets bij te voegen, om aan te toonen dat de wet van 1806 inderdaad zeer duidelijk is en geene tweërlei uitlegging toelaat. Daartoe doorloopt de Spr. de wet, gelijk vroegere sprekers gedaan hebben en komt tot hetzelfde resultaat als de heeren VAN GOLTSTEIN en VENING. Volgens Spr. was tevens de zorg over het lager onderwijs, volgens de wet van 1806, alleen opgedragen aan de departementale besturen, en niet aan het hooger gezag; ook *nu* kon dus de Koning de oppermagt daarover niet uitoefenen.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN beschouwt de geheele quaestie als een juridiek vraagstuk, en zal alleen van dit standpunt de zaak behandelen. Terugkomende op de discussie van 28 Maart, verklaart de Min., dat hij zich hoegenaamd geen verwijt had veroorloofd ten aanzien van den vorigen Min. van Binnenlandsche Zaken, zooals de heer THORBECKE had beweerd. Met hem was hij het eens, dat dit niet betamelijk zou zijn. Wat het vraagpunt zelf betreft: het heeft den Min. bevreemd, dat de heer THORBECKE toen had gesproken van de gedragslijn, die hij zou gevolgd hebben, »indien het uur geslagen ware»; want dat onder zijn bestuur juist hetzelfde geval had plaats gehad, waarop mede eene afkeurende beschikking was genomen, op grond dat de beslissing niet bestond aan het hooger bestuur.

De oprigting van bijzondere scholen der 1e klasse acht de Minister niet te zijn van algemeen belang; een besluit, waarbij zoodanige oprigting belet wordt, kan derhalve noch geschorst nog vernietigd worden op grond, dat het strijdig zou zijn met het algemeen belang. De uitvoerende magt in den Staat was bovendien aan regelen gebonden, en niet bevoegd, om te treden in de attributen van andere gestelde magten, hetgeen geschieden zou bijaldien de Koning besliste omtrent het vraagstuk van de oprigting van bijzondere scholen der 1ste klasse.

Ten aanzien van de interpretatie der wet van 1806 refereert de Minister zich aan hetgeen de heer DE KEMPENAER had aangevoerd en herhaalt overigens al wat door de verdedigers van het regerings-stelsel, ten dezen aanzien, is aangevoerd geworden. De slotsom van des Ministers rede komt daarop neder, dat hij bij zijne meening blijft persisteren, en dat hij den Koning niet kan voordragen te beslissen over de oprigting van bijzondere scholen der 1e klasse, wanneer deze geweigerd is geworden door gemeente- of provinciale besturen.

De Min. verklaart ten slotte, dat hij *geene* partiële wet zal indienen tot wijziging van de wet op het onderwijs; omdat de Grondwet wil eene geheele herziening, en eene nieuwe wet op het lager en middelbaar onderwijs zoo ver is gevorderd, dat zij binnen weinig dagen aan het oordeel van den Raad van State zal worden onderworpen.

De Heer GROEN VAN PRINSTERER meent, dat deze discussie *wel* uitkomsten zal opleveren, maar dan moet men de quaestie niet overbrengen op art. 194 der Grondwet van 1848, want die Grondwet was geheel buiten het vraagstuk. Het was niet te doen, om de regeringsbeginselen van die Grondwet toe te passen op de wet van 1806. De discussie zal *wel* uitkomsten hebben, wanneer de vergad. zou goedvinden zich te vereenigen met eene motie van orde, die hij de vrijheid zou nemen voor te stellen. De Spr. releverende de rede van den heer THORBECKE, beaamt wat dat lid had gezegd omtrent de bevoegdheid der Hooge Regering in de zaak, welke het hier gold; maar meent toch, dat de vorige Min. van Binnenl. Zaken daarvan niet zoo overtuigd scheen, als hij nu blijkt te zijn; want dat de circulaire van 1849 in de meest twijfelachtige bewoordingen was gesteld geworden.

Na herhaling van de reeds bekende argumenten dringt Spr. aan op eene partiële wet, en vraagt den Min., in verband met diens verklaring, of hij eene zoodanige wet inderdaad *ongeoorloofd*, of wel *onnoodig* keurde? Achtte de Min. het ongeoorloofd, hoe kwam het dan, dat de andere Ministers voorstanders zijn van partiële wetten? De Grondwet, zeide de Minister, eischt volledige regeling; maar hoe doet dan de Min. van Justitie? Ook de regterlijke organisatie wil de Grondwet *geheel* geregeld hebben en toch worden de wetten ingediend, die ingrijpen in die organisatie? Acht de Min. het minder noodig, omdat er eene wet ophanden is, dan meent Spr. toch, dat de Minister vooral niet bedacht is op de groote bezwaren, die eene spoedige tot stand koming eener algemeene wet op het onderwijs in den weg staan. Door de verklaring des Ministers zullen zich de weigeringen nu vermenigvuldigen; men zal er steun in vinden voor reactionnaire velleïteiten. Men zal nu aan de genade en ongenade van de gemeente- en provinciale besturen worden overgelaten, en niet gevrijwaard zijn voor willekeurige beschikkingen. Dat mag zoo niet voortduren en uit de bezwaren, die zich verzetten tegen de aanneming van eene algemeene wet, putte de Spr. het gevolg, dat zoo spoedig doenlijk de zaak partiëel werd geregeld. Hij besluit, met de volgende motie van orde voor te stellen: »De kamer van oordeel, dat, indien »de weigering van autorisatie voor bijzondere scholen, »de eindbeslissing van den Koning niet kan worden gevraagd, onverwijlde wettelijke voorziening in deze leemte »der bestaande verordeningen vereischt wordt, gaat over »tot de orde van den dag.»

De Heer SLOET TOT OLTHUIS meent, dat de quaestie tot dusver niet is beschouwd van de practische zijde: namelijk, welken invloed de oprigting van scholen der 1e klasse reeds heeft gehad op de gewone scholen en op het lot der onderwijzers. Plotseling zien de gewone scholen zich blootgesteld aan eene gevaarlijke mededinging, die zij op den duur niet kunnen volhouden; Spreker acht het dus allezins billijk, dat de bijzondere scholen der 2e klasse zouden hervormd worden in openbare scholen.

De heer THORBECKE beantwoordt uitvoerig de bedenkingen tegen zijne beschouwingen ingebragt en de argumenten aangevoerd ter verdediging van den ministriëlen uitleg der wet van 1806, door de heeren DE KEMPENAER, SLEESWIJK VENING, GROEN en den MINISTER. Onder anderen bleek uit deze redevoering, dat onder het vorig Ministerie geene enkele zaak, als die het hier gold, is ten einde gebragt, zoodat den Min. ten onregte had verweten, dat het vorig gouvernement mede geweigerd had, den Koning te doen beslissen. De aanvragen, die geweigerd waren onder het vorig Gouvernement, door de gemeente of lagere besturen, zijn allen toegestaan geworden ten gevolge van de tusschenkomst der regering op officieuse wijs, zonder dat het noodig was geweest den Koning te doen beslissen. Spr. verklaart zich ook tegen de motie van den Heer GROEN, als zijnde, naar zijne meening, eene partiële wet ontijdig en bovendien overbodig, aangezien, volgens hem, de Koning reeds de verlangde bevoegdheid bezit.

De Heer VAN DER BRUGGHEN komt terug op zijne vorige bedenkingen en verklaart, te willen stemmen vóór de motie van den Heer GROEN.

De heer VAN HOËVELL is voorstander van vrijheid van onderwijs en betreurt dat zoo dikwerf z. i. van die vrijheid misbruik gemaakt wordt; maar niettemin wil hij de vrijheid gehandhaafd hebben. En nu meent hij, dat alleen partijdige uitvoering en eenzijdige interpretatie die vrijheid bij de wet van 1806 heeft doen belemmeren; daarom kan hij zich moeijelijk vereenigen met de motie van den heer GROEN. Want men verlangt daarin eene nieuwe, eene partiele wet, en z. i. is dit niet noodig. Hij stelt daarom, op zijne beurt, de navolgende motie van orde voor »De kamer »van oordeel, dat volgens de wet van 1806, de koning «het regt heeft, om, in hooger beroep, te beslissen over «de besluiten der gemeentebesturen en gedeputeerde staten, »omtrent het oprigten van bijzondere scholen, gaat over »tot de orde van den dag.» Spr. hoopt, dat zelfs de heer GROEN zijne motie zal ondersteunen; want sedert jaren is toch de Hr. GROEN overtuigd, dat op die wijze alleen de wet van 1806 behoort te worden geïnterpreteerd.

De heer v. GOLTSTEIN acht eene partiële wet op het onderwijs geoorloofd; maar zeer moeijelijk. De motie van den heer GROEN beschouwt hij als onaannemelijk, omdat zij is tweeslagtig en dubieus; of eene beschuldiging te hervatten tegen de Regering en de Vergadering zelve. Die van den heer VAN HOËVELL is eene autentieke interpretatie van eene bestaande wet, uitgegaan van een der takken der Wetgevende magt, zonder raadpleging der overige takken. Hij kon dus ook deze motie niet ondersteunen.

De heer VAN NISPEN vleide zich steeds, dat de Minister van zijne meening zou terugkomen; want dat bedaard overleg moest leiden tot het resultaat, dat het onmogelijk wordt, om langer zich te kanten tegen de eenige rationele uitlegging der wet van 1806. Spr. vleit zich nog altijd met deze uitkomst.

De MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN refuteert nog nader hetgeen gesproken is en tracht op nieuw te handhaven zijn stelsel. Ongeoorloofd achtte de Minister eene partiële wet niet. De Min. houdt vol, dat de heer THORBECKE als Min. juist had beslist zoo als hij zelf nu wenscht, dat voortaan beslist zal worden. Wat de voorgestelde motiën van orde betreft, de Min. ziet geen reden, waarom de regering zich zou verzetten tegen de motie van den heer GROEN, daar die motie elke vraag onbeslist laat, en elk lid de vrijheid laat om zoodanige partiële wet voor te stellen. Tegen de motie van den heer VAN HOËVELL, daartegen zou hij zich ten sterkste moeten verzetten, als bevattende de verklaring dat de Kamer zich niet vereenigt met de beginselen der Regering ten deze.

De heer VAN GOLSTEIN stelt de volgende motie voor: «De Vergadering genoegen nemende met de, van regerings- «wege gevraagde inlichtingen, gaat over tot de orde van «den dag.»

De heer ELOUT stelt voor uitstel van discussie tot heden avond half acht ure; de heer VAN AKERLAKEN, om de discusiën te sluiten en over de voorgestelde motiën te stemmen.

De THORBECKE vraagt het woord voor een persoonlijk feit. De Spr, bestrijdt namelijk de verklaring des Ministers, dat hij zou gehandeld hebben strijdig met de meening, die hij nu had geuit. Het geval was geheel anders, en de Min. zou wel doen indien hij de daartoe betrekkelijke omstandigheden uitvoerig hadde medegedeeld. Dan zou blijken, dat de Min. twee verschillende zaken met elkander heeft verward.

De Heer GROEN is tegen de sluiting der discussiën, en vóór de vergadering op heden avond, en beroept zich op art. 64 van het reglement van orde, dat het regt zou geven, aan de voorstellers van motiën, om nog eens het woord te voeren.

Gestemd wordt nu over het voorstel van den Heer VAN AKERLAKEN, om de discussiën te sluiten, dat met 29 tegen 20 stemmen wordt AANGENOMEN.

TEGEN de Heeren van Foreest, v. d. Brugghen, Reinders, van Heiden, van Amerongen, Elout, Boeije, Vening, van Lijnden, Engelen, Mackay, Gevers, van Rappard, Baud, Hoffman, van Reede, Westerhoff, Ten Cate, van Deinse en de Voorzitter.

De motie van den heer GROEN wordt met 38 tegen 11 stemmen VERWORPEN.

VÓÓR de heeren: van Reede, van Foreest, van der Brugghen, Elout, van Lijnden, Mackay, Groen, Gevers, van Rappard, van Fanck, en Hoffman.

De motie van den heer VAN HOËVELL wordt met 27 tegen 22 stemmen VERWORPEN.

Vóór de heeren: Ten Cate, Beens, van Foreest, v. d. Veen, Hugenholtz, v. d. Brugghen, Elout, van Bosse, van Lijnden, de Man, van Hoëvell, Luijben, Mackaij, Groen, Bots, Thorbecke, Dommer, Meeussen, van Nispen, Jespers, van Eck en van Rheede.

De motie van den heer VAN GOLTSTEIN wordt mede met 26 tegen 23 stemmen *verworpen*.

Vóór de heeren: Storm, Sander, v. Goltstein, v. d. Poel, de Kempenaer, Wintgens, v. Heiden, v. Amerongen, Hoekwater, Boeije, de Brauw, Engelen, Stolte, Slicher, Gevers, v. Rappard, van Franck, Baud, Dirks, v. Deinse en de Voorzitter.

Zoodat de vergadering, na vijf uren beraadslagen, *niets heeft uitgevoerd.*

Daarna is de Vergadering gescheiden.

's Gravenhage, 6 Mei.

Z. M. heeft aan den heer S. Braakma, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend als ontvanger der directe belastingen en accijnsen te Hallum, behoudens aanspraak op pensioen; terwijl in deszelfs plaats is benoemd tot ontvanger der directe belastingen en accijnsen te Hallum, de heer U. baron thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg, thans surnumerair bij 's Rijks belastingen te Leeuwarden.

Wij vernemen, dat de politie alhier aan den boekhandel verzocht heeft de verdere verspreiding te staken van de brochure «De Oostersche quaestie door een Rarekiek beschouwd.» Wij hebben dat boekske gelezen en bewonderd, hoe ver een schrijver het in *lafheid* brengen kan; en wij verdiepen ons waarlijk in allerlei gissingen, waarin het *gevaarlijke* zou gelegen zijn. Wij zeggen: *gevaarlijk*, omdat als motief voor het verzoek is opgegeven «dat de diplomatie de brochure ongaarne zag.»

Voor het naaste meenen wij, dat de schampscheuten op het Ministerie, op de Groenianen en de *Amsterdamsche Courant* eigenlijk het verzoek zullen gemotiveerd hebben.

---

* Heden heeft de plegtige ter-aarde-bestelling van den zoo algemeen betreurden vice-admiraal J. C. Rijk, op de nabij deze stad gelegen begraafplaats *Eik en Duinen*, plaats gehad.

Reeds geruimen tijd vóór de aankomst van den trein, was eene groote menigte van allen rang en stand op de begraafplaats vereenigd. Achter het lijk volgden, hetzij dadelijk van des overledenen woning af, hetzij nabij het kerkhof, waar zij zich vereenigd hadden, de familie, 's Konings opper-ceremoniemeester, de beide adjudanten van Z. K. H. Prins Hendrik, de hofmaarschalk van Z. K. H. Prins Frederik, Z.Excell. de minister van Marine, de oud-ministers Baud, de la Sarraz, v. Doorn, Lucas, al de zich in de residentie bevindende marine-officieren, ambtenaren van het Departement van Marine enz. Voorts telde men verscheidene commissiën uit de verschillende maçonnique betrekkingen, waartoe de overledene behoorde, als: van het hoofdbestuur der hoogere graden, het kapittel, de loge *l'Union Royale*, eene commissie uit de Vereeniging *het Metalen Kruis*, de heer de Belmont, zaakgelastigde der Vereenigde Staten bij het Nederlandsche Hof, en vele bijzondere personen. Toen de trein in de nabijheid van het kerkhof kwam, verzamelden zich de verschillende broeders vrijmetselaren, om het stoffelijk overschot huns medebroeders in ontvang te nemen. Zij schaarden zich rondom de baar, en treffend was het oogenblik, toen zij die grafwaarts droegen.

Voor het graf aangekomen, vatte de redenaar der loge, de heer C. G. Withuys, het woord op, en schetste in korte, maar hartelijke woorden des overledene groote en uitnemende verdiensten, maar vooral de zoo voortreffelijke hoedanigheden van zijn hart. Hij herinnerde, hoe Rijk, even als de Ruiter, van gering begonnen, tot den hoogsten rang, en dit alleen door eigen verdiensten, is opgeklommen; hoe hij aanvankelijk zonder leiding, geëindigd is met door koningen en prinsen betreurd te worden. Hij wees vooral ook op zijne milddadigheid; hoe hij hongeren en dorstigen gelaafd, naakten gekleed had; hoe hij, door zijne zachtaardigheid, menigeen op den goeden weg had teruggebragt. Slechts in den laatsten tijd was het gebleken, dat de overledene één gebrek had, in het oog der wereld, maar dat zoozeer voor hem pleitte, namelijk dat hij te goedhartig was. De spr. gaf de verwachting te kennen, dat spoedig eene gedenkzuil op het graf van dezen waardigen man zou worden opgerigt, en wanneer daarop zijne verdiensten zouden zijn uitgebeeld, dan zou de nakomelingschaar, als hare hulde plaatsen, dat hij was een goed en edel mensch.

Vervolgens voerde de heer P. C. Soury het woord, namens de Vereeniging *het Metalen Kruis*, waarvan de overledene alhier ter stede de oprigter en voorzitter was. Ook hij gaf de deelneming te kennen van zoovele vrienden, die den overledene met weedom naslaan, en zich overtuigd, dat zijn verscheiden voorzeker niets dan een overgang tot een beter, zalig leven.

Diep getroffen waren alle aanwezigen, maar vooral de betrekkingen van den overledene, en met droefheid des harten verliet men deze laatste rustplaats.

Men spreekt er van, dat Z. M. het voornemen heeft, den 20 of 21 dezer een feest op het Huis ten Bosch te geven, ter eere van HH. KK. HH. prins en prinses Hendrik der Nederlanden. Daarna vertrekt Z. M. naar het Loo, waar Hij een gedeelte van den zomer zal doorbrengen.

---

* Ingevolge art. 100 der Kieswet is de gewone tijd der verkiezing der leden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de tweede Dingsdag van de maand Junij (zijnde dit jaar Dingsdag den 13 Junij a. s.).

De leden, die dit jaar aftreden, zijn de volgende:

Hoofd-kiesdistricten:	*Namen der leden:*
Zuidhorn,	G. Reinders.
Appingadam,	J. F. Zijlker.
Assen,	Mr. P. van der Veen.
Leeuwarden,	Mr. J. Bieruma Oosting.
Sneek,	Mr. C. Sleeswijk Vening.
Dokkum,	J. T. ter Bruggen Hugenholtz.
Zwolle,	Mr. G. Groen van Prinsterer.
Almelo,	Mr. M. J. de Man.
Zutphen,	Mr. J. J. L. van der Brugghen.
Arnhem,	Mr. AE. baron Mackay.
Nijmegen,	Jhr. J. A. C. A. van Nispen van Sevenaer.
Tiel,	Mr. J. M. de Kempenaer.
Amersfoort,	Jhr. Mr. W. L. F. C. ridder van Rappard.
Utrecht,	Jhr. Mr. H. A. M. van Asch van Wijck.
Hoorn,	Jhr. Mr. D. van Akerlaken.
Alkmaar,	J. J. Rochussen.
Haarlem,	Mr. J. Heemskerk Bzn.
Amsterdam,	S. R. van Franck.
»	Prof. J. Bosscha.
»	G. graaf Schimmelpenninck.
Leiden,	P. H. baron Taets van Amerongen tot Natewisch.
Gouda,	M. A. F. H. Hoffman.
Delft,	Mr. W. Wintgens.
Rotterdam,	J. C. Baud.
's Gravenhage,	J. C. Rijk (overleden).
Dordrecht,	Mr. P. A. Sander.
Middelburg,	Mr. J. J. Slicher van Domburg.
Zierikzee,	Jhr. Mr. J. F. Schuurbecque Boeije.
Breda,	Mr. K. A. Meeussen.
Tilburg,	Mr. F. J. Jespers.
Eindhoven,	J. F. van der Heijde.
Maastricht,	Mr. P. F. E. van Wintershoven.
Roermond,	Mr. P. L. de Lom de Berg.
's Bosch.	Mr. J. L. A. Luijben.

Wij hebben van dag tot dag onze stadgenooten op de hoogte gehouden van het meest interessante, dat onze kermis aan de minnaars van aangename en zedelijke uitspanning zal verschaffen. Ditmaal vestigen wij de aandacht op de met zooveel roem bekende *Salon des Variétés* van de heeren Boas en Judels, waarvan de opening op aanstaanden Maandag zal plaats hebben. De omstandigheid, dat, gelijk in vroegere jaren, ook nu de heer Judels, onze geliefkoosde komiek, de hoofdrollen in de hier te geven voorstellingen zal vervullen, geeft aanleiding genoeg, om te gelooven, dat deze onderneming zich in eenen grooten bijval zal mogen verheugen. Voorts verdienen nog de bijzondere aandacht het *Théatre Hypodrome* en de Russische pantomimisten van den heer Antoni, en de, vooral voor de jeugd, merkwaardige *Parijsche Camera Obscura* van den heer D. Kinsbergen.

---

* Met genoegen zal men zeker vernemen, dat de zoo begaafde eerste zangeres van den Koninklijken Franschen Schouwburg, Madlle Geismar, aan het verlangen, haar zoo vereerend te kennen gegeven, om deze residentie niet te verlaten, heeft toegegeven en ook voor het volgend saizoen aan den Schouwburg verbonden zal blijven, waarvan zij een wezenlijk sieraad mag geheeten worden.

Advertentiën.

SALON DES VARIÉTÉS.

VAN

P. Boas en N. Judels,

staande de Nieuwe groote Schouwburgtent op het Plein.

MAANDAG 8 MEI (*Tot opening van het Tooneel*).

APROPOS! GIJ HEBT EEN GROOTEN NEUS! ZIJT GIJ DEN HEER MEIJER?

Nieuwe vrolijke Vaudeville in 5 Tafereelen.
Naar het Hoogduitsch.

Na dezelve:

EEN LEELIJK MENSCH.

Nieuwe vrolijke Vaudeville in één Bedrijf.
Naar het Hoogduitsch.

Tot Slot:

Voor het eerst in den Schouwburg.

Nieuwe vrolijke Vaudeville in een Bedrijf.
Naar het Hoogduitsch.

Zullende de hoofdrollen in bovenstaande Vaudevilles door den Heer JUDELS vervuld worden.

Aanvang ten 8½ ure.

BOAS en JUDELS.

(411)

Grand Théâtre des Variétés et Pantomimes,

onder Directie van

SCHOEMAN en VAN LIER,

staande met hunnen elegant Schouwburg op het Plein, No. 1 van het Fransche Koffijhuis.

DINGSDAG 9 MEI. (*Tot opening van het Tooneel*), onder medewerking van den Admiraal TOM POUCE.

RITA DE SPAANSCHE.

Drama in 5 Bedrijven. Naar het Fransch, *Rita l'Espagnole*, waarin Mw. VAN LIER de titelrol zal vervullen.

Daarna:

DE SCHIPBREUK VAN TOM POUCE.

Ballet pantomime in een bedrijf, waarin de Admiraal de rollen van een Engelsch Grieksch Officier zal vervullen.

Prijzen der plaatsen. Eerste Rang *f* 1.49. 2de Rang *f* 1. 3de Rang *f* 0.70. 4de Rang 40 c.

Plaatsen zijn te bespreken iederen dag van 10 tot 3 en van 4 tot 6 ure à 10 cts. extra voor iedere plaats.

De Directie zal al het mogelijke aanwenden ten einde de gunst van het geachte publiek steeds waardig te blijven.

☞ De Admiraal kan door Particulieren visites ontboden worden, waarvoor men zich aan den Schouwburg gelieve te adresseren. (412)

MUSÉE MILITAIRE.

SCHOUWTOONEEL

VAN DEN

OORLOG IN HET OOSTEN.

VOOR DE EERSTE MAAL BINNEN DEZE STAD.

Sedert 1761, het jaar waarin de Wassenbeelden voor het eerst verschenen, heeft men zich nimmer opgehouden, om dezelven op eene geschiedkundige wijze te rangschikken; men is niet verder gegaan dan dezen of genen persoon op eene tafel te plaatsen, en zoo door elkander te verwarren, dat zich soms Oorlogshelden, Geschiedkundigen, Dichters, Priesters, Vorsten, tot zelfs Misdadigers, bijeen bevonden; dit belangrijk gebrek heeft de Eigenaar van dit Museum verbeterd; en wel op zoodanige wijze, dat deze soort van inrigting geheel nieuw is.

Staande de wel ingerigte Tent op de *PLAATS* over den Vijverberg.

Te bezigtigen van 10 ure des morgens tot 11 ure des avonds.

☞ De Eigenaar, voor het eerst in Holland zijnde, en geen moeite noch kosten gespaard hebbende, hoopt zijne ijverige moeite beloond te zien door een veelvuldig bezoek. (413)

MUSEUM ANATOMIQUE.

De Koning der Matapars.

die de aandacht van alle Kunstliefhebbers overwaardig is, te meer daar dit ligchaam naar Parijs teruggaat, als behoorende aan eene bijzondere maatschappij en dus niet meer voor het publiek zigtbaar zijn zal.

Sedert dat de ontleedkunde de voorwerpen van de Museums heeft geleverd, is er nimmer merkwaardiger stuk aan de weetgierigheid van het Publiek aangeboden, dan het ligchaam van den vermaarden

Wilden der eilanden van Senegambia;

dit Hoofd van een stam werd gedood in een strijd, gevoerd tegen de vaartuigen van den Kapitein LULLIER, die deze eilanden was komen verkennen.

HET ANATOMISCH MUSEUM

bevat meer dan 800 Anatomische Voorwerpen.
DE ENTRÉE is 25 CENTS.
Dagelijks te zien van des morgens 10 tot des avonds laat, in het daartoe ingerigte Lokaal *op de PLAATS, naast de Gevangenpoort.* (414)

THEATRE HYPODROME.

RUSSISCHE PANTOMIMISTEN.

BIOPLASTISCHE

RAPHAEL EN CANOVA'S WERKPLAATS EN QUODLIBET

VAN

KUNSTVERRIGTINGEN,

DOOR EEN GEZELSCHAP VAN

---

53 Werkende Leden,

onder Directie van

C. ANTONI,

in eene brillante ingerigte TENT, staande op de P… bij de *Gevangenpoort*, van af ZONDAG, den … 1854, des avonds ten 8½ ure, ÉÉN, en verder … rende de *Kermis*, TWEE VOORSTELLINGEN … dag, als des namiddags ten 6 en de avond-voorst… ten 8½ uur.

Alle dagen veranderen de Vertooningen, waarv… PROGRAMMA'S aan het Bureau der Tent *gratis* … krijgbaar zijn. (41…

PARIJSCHE CAMERA OBSCURA.

De Ondergeteekende heeft de eer het geëerde Pu… te berigten, dat hij zijne PARIJSCHE CAM… OBSCURA ter bezigtiging heeft opengesteld va… Maandag en vervolgens alle dagen gedurende de Ke… van des morgens 9 tot des avonds 7 ure.

Geplaatst Korte Voorhout, schuins over de Com…

De vroegere bijval, als ook de eer, die hij … mogen genieten, om met een bezoek van de Kon… lijke Familie te zijn vereerd geworden, doet hem h… met een ruim bezoek te worden begunstigd.

ENTRÉE 25 CENTS.

Kinderen en dienstboden betalen half geld. (4…

D. KINSBERG…

Elken dag gedurende de Kermis, van des mo… 11 tot des avonds laat, in de Tent op het Buiten… de tweede van af het Binnenhof,

voor de eerste maal in Holland,

DE VIER BOSJESMANNE…

EN VROUWEN

VAN

Zuid-Afrika.

SMOON, de Boschdokter. CAKUS, zijne Vr… JUNKA, de Leeuwenjager. STINEE, zijne Vrou…

Entrée 1ste rang 49 cts. 2de rang 25 cts.
Kinderen half geld.
Elk half uur van den dag de uitlegging. (…

DE KONING DER KERM…

DE

GROOTE LEVENDE OS…

is dagelijks te bezigtigen in de Tent, geplaatst op het Buite…

Entree 25 Cents de persoon. (4…

Prijs-Courant der Effecten.

AMSTERDAM, 6 Mei 1854.

Nederland.	Pct.	
Ned. W. Schuld.	2½	55¾. 6. 13/16
Dito Certificat. .	3	66¾
Dito Dito . .	4	83¾. 7/8
O. I. Leening. .	4	
Amort. Syndic.	3½	
Hand.-Maats. .	4½	
Belgie.		
Certificaten. . .	2½	
D° *Rothschild* .	2½	
Frankrijk.		
Obligatiën . . .	3	
Spanje.		
Nieuwe	1	17 3/16 ¼
Dito Buitenl. .	3	36 ½
D° Binnenl. 6/m.	3	32⅝
Bew. Sp. Com.		
Amort. Schuld.		
Portugal.		
Londen nieuwe.	5	32⅜ ½ 7/16
Dito uitgest . .	4	

Rusland.	Pct.	
Hope 1798/1816	5	95½
Dito 1828/1829	5	95½
Cert. 1831/1838	5	
Dito Dito	4½	78…
Dito *Hope* . . .	4	72
Dito *Stieglitz* .	4	71
Dito dito 5e Ser.	4	
Inschr. Assig. .	6	
Certific. dito. .	6	55…
Polen.		
Obligatiën . . .	4	
Oostenrijk.		
Metalliek . . .	5	59…
Dito bet. Amst.	5	7…
Dito letter B. .	5	7…
Dito 1847 . . .	2½	…
Dito 1851/1852	2½	…

Mexic., te Londen, 3 pct. $21\frac{13}{16}$; dito Onb. 21… Uitg. 6.

Onze fondsenmarkt leverde wederom niet me… nieuws op.

FRANKFORT, Donderdag 4 Mei. 5 pct. Met… Spanje binn. 3 pct. $32\frac{7}{8}$; dito 1 pct. $17\frac{3}{16}$.

LONDEN, Vrijdag 5 Mei. Consols op t. $87\frac{1}{8}$, … N. 3 pct. $23\frac{1}{4}$, $23\frac{3}{8}$; Peru N. 4½ pct. 59… $6\frac{1}{8}$; Sardinie 5 pct. $79\frac{1}{2}$, $79\frac{1}{2}$; Spanje 1 pct. … dito 3 pct. buit. 36, 36; dito Certificaten … pct. $79\frac{1}{2}$, 79; dito 5 pct. 93, 93; Holl. 4 pct. … dito $2\frac{1}{2}$ pct. $57\frac{1}{2}$, $57\frac{1}{2}$.

PARIJS, Vrijdag 5 Mei. Fr. 4½ pct. op … 3 pct. 65.25; Sp. Binnenl. 3 pct. $33\frac{3}{8}$; dito 1 pct. … 4½ pct. 77.

WEENEN, Vrijdag 5 Mei. N. Metall. 86… 111; Lot. v. fl. 250 $122\frac{1}{2}$; Lomb. B. Act. 10… 1100; Zilver $36\frac{1}{2}$; Wissel Londen 13.20; …

Gedrukt bij C. H. SUSAN, Jr., …